

Foto Oleg Klimov

EEN PLAATS IN EEN BREDERE INFRASTRUCTUUR

0. OP ZOEK NAAR CONTINUÏTEIT.

RaamopRusland is in 2016 opgericht als Nederlands podium voor de analyse van de maatschappelijke ontwikkelingen in Rusland, Oekraïne en andere voormalige Sovjetrepublieken. Die doelstelling heeft zich afgelopen vier jaar ontwikkeld. Na aanvankelijk begonnen te zijn met alleen een informatieve website hebben we allengs een breder scala activiteiten weten op te zetten. Raam op Rusland heeft zo een serieuze bijdrage geleverd aan het delen van kennis over Rusland en zijn buurlanden. Deze taakopvatting blijft ook komende jaren van belang. De ontwikkelingen in dit deel van Oost-Europa raken immers niet alleen de regio zelf, maar heel Europa. Ook Nederland kan het zich niet veroorloven zijn kennisinfrastructuur te verwaarlozen. Minister Stef Blok van Buitenlandse Zaken is zich daarvan terdege bewust, getuige zijn Ruslandbrief waarin hij eind december 2019 het voornemen bekend maakte om een speciaal Oost-Europa Platform in Nederland te faciliteren. Raam op Rusland ziet voor zichzelf een plaats in dat nieuwe platform.

Sinds begin 2019 staat RaamopRusland financieel op eigen benen. Per 1 maart 2019 is er een einde gekomen aan de startsubsidie, die het ministerie van Buitenlandse Zaken in 2016 voor drie jaar in het vooruitzicht had gesteld en intussen ook grotendeels heeft uitgekeerd.

Hoewel de stichting, dankzij kleine en grotere giften, over stevige financiële reserve beschikt om op de huidige voet nog een paar jaar door te kunnen gaan, is Raam op Rusland in 2019 blijven zoeken naar nieuwe samenwerkingsverbanden. Die ambitie heeft in 2019 vorm gekregen via een vruchtbaar samenwerkingsverband met de Universiteit Leiden.

Tegelijkertijd zijn we verder gegaan met de verbreding tot een expertpodium, dat niet alleen via zijn website naar buiten treedt maar ook met openbare publieksbijeenkomsten en een eigen onderzoekagenda. In dit jaarverslag gaan we nader in op onze activiteiten in 2019.

- 1) Rusland na twee decennia Poetin.
- 2) Werkterreinen.
- 3) Resultaten.
- 4) Maatschappelijke partners.
- 5) Organisatiestructuur.
- 6) Financiële verantwoording.

Foto Oleg Klimov.

1. RUSLAND NA TWEE DECENNIA POETIN.

De verhouding tussen Rusland en Nederland is in 2019 niet wezenlijk veranderd. Het strafrechtelijk onderzoek naar de MH17-ramp onder leiding van de Nederlandse justitie en politie en de sinds 2014 niet aflatende beschuldigingen van de Russische autoriteiten dat het Openbaar Ministerie vooringenomen is, blijven de bilaterale relaties belasten. Het strafproces, dat in maart 2020 in Nederland is begonnen, zal de onderlinge verhoudingen vermoedelijk verder verscherpen. In Rusland zelf lijkt 2019 een tussenfase te zijn geweest. Was 2018 het jaar waarin president Poetin met zijn herverkiezing en het succesvolle wereldkampioenschap voetbal (inter)nationaal successen boekte, in 2019 begon zijn prestige in eigen land wat te verbleken. Een kleine groei van het bruto binnenlands product kon de voortdurende economische malaise sinds 2014 niet echt compenseren, mede omdat de koopkracht van de beroepsbevolking en nu ook de gepensioneerden bleef dalen.

Deze sociaal-financiële spanningen hadden in 2019 echter amper politiek effect. De machtspositie van Poetin was bij aanvang van het derde decennium van deze eeuw wellicht sterker dan ooit. Dat het Kremlin en de Doema het begin 2020 aandurfdan om de grondwet ingrijpend te wijzigen, zodat Poetin in theorie tot 2036 president zou kunnen blijven, was daarvan een illustratie.

Of dat zo blijft, is in de lente van 2020 echter onzekerder geworden. Het corona-virus raakt niet alleen de gezondheidszorg, en daarmee ook vertrouwen van de burgers in hun overheid, maar heeft ook economische consequenties. Omdat de Russische economie nog steeds in belangrijke mate afhankelijk is van de export van grondstoffen, zal een mondiale recessie niet aan Rusland voorbij gaan. Of en hoe die gevolgen van de pandemie zich sociaal en politiek gaan vertalen, is ongewis.

De Russische maatschappij wordt van oudsher gekenmerkt door een grote kloof tussen staat en burger. Toch zijn er wel degelijk aanzetten tot een *civil society* te bespeuren. Die burgerlijke initiatieven manifesteren zich vooral rond bredere maatschappelijke thema's, zoals burgerrechten, gezondheidszorg, corruptie, milieu en duurzaamheid, stadsvernieuwing, verkeer en vervoer. Het is onvoorspelbaar of die burgermaatschappij in wording zich door de pandemie zal kunnen verdiepen of door de sterke staat juist een halt zal worden toegeroepen.

Ondanks het feit dat de staat nu al twee decennia door Vladimir Poetin wordt beheerst, is er geen zinnig woord te zeggen over vraag of de politieke stabiliteit rondom de president komende jaren standhoudt. Als het hegemoniale systeem, dat het Kremlin sinds 2000 heeft gebouwd, niet meer functioneel is, kan de verticale machtsstructuur labiel blijken te zijn dan nu voor mogelijk wordt gehouden. Het omgekeerde is eveneens denkbaar. Onder Poetin is de economie steeds sterker verstatelijkt en zijn de burgers qua levensonderhoud dus afhankelijker van de overheid geworden.

Het in kaart brengen en analyseren van de dynamiek op het niveau van de burgersamenleving en haar wisselwerking met het politieke domein der staatsmacht is dan ook een cruciaal instrument om het huidige Rusland beter te begrijpen én ons voor te bereiden op verschillende toekomstscenario's. Dat is ook voor het Westen noodzakelijk. De veranderende band tussen Europa en de Verenigde Staten en ook de Brexit hebben gevolgen voor het vredes- en veiligheidsbeleid en dus ook voor de continentaal Europese betrekkingen met Rusland.

Dat raakt Nederland bij uitstek. Na China en Duitsland is Nederland immers de derde handelspartner voor Rusland. Daarnaast is Nederland een aantrekkelijk vestigingsland voor Russische ondernemers. En Den Haag is de plaats waar internationale organisaties zijn gevestigd, waarin Rusland deelneemt.

Foto Oleg Klimov

2. WERKTERREINEN.

Onze ambitie om een kenniscentrum te zijn dat niet alleen bijdraagt aan analytische kennis over en dialoog met Rusland en andere staten uit de voormalige Sovjet-Unie, maar ook relevant is voor de menings- en beleidsvorming in Nederland, heeft in 2019 vooral de publieksactiviteiten ten opzichte van voorgaande jaren verder uitgebouwd. Dat heeft de volgende resultaten opgeleverd.

a) Academische inbedding.

De 'alliantie' die RaamopRusland en het Department of Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden in september 2018 zijn aangegaan, heeft in 2019 een stevig fundament gekregen. De alliantie heeft twee doelen. We willen wetenschappelijk onderzoek voor een breder publiek in Nederland toegankelijk maken. Medewerkers van de Universiteit Leiden leveren inhoudelijke bijdragen aan RaamopRusland. Op onze beurt stellen wij onze kennis en vaardigheden ter beschikking. Daarnaast proberen we studenten te enthousiasmeren voor Russische en Euraziatische thematiek en hen te helpen om zich via stageplaatsen en speciale projecten beter te oriënteren op hun kansen op de arbeidsmarkt. De speciale plek voor bachelor- en masterscripties op de website is daarvan een onderdeel. Studenten van alle universiteiten in Nederland kunnen zo hun werk in bredere kring verspreiden.

De resultaten van deze alliantie met de Universiteit Leiden worden puntsgewijs beschreven onder 4a.

'Stem verstandig'. Een succesvolle actie van Navalny om Kremlinkandidaten uit gemeenteraad van Moskou te stemmen.

b) Eigen onderzoeksagenda.

De meeste westerse denktanks richten zich op de macropolitiek en macro-economie, het buitenlandse veiligheidsbeleid en de geopolitiek. Dat is goed, maar er is meer. Als we Rusland louter willen begrijpen via de lens van zijn militaire en economische politiek, dan doen we Rusland én Nederland te kort. De maatschappelijke dynamiek in beide landen behelst meer dan machtspolitiek. RaamopRusland probeert die lacune op te vullen met zijn eigen onderzoeksagenda. Centraal daarin staat de ontwikkeling van een ontluikende *civil society* en haar invloed op het Kremlin. Het ministerie van Buitenlandse Zaken ondersteunt dat onderzoek met een projectsubsidie.

In opdracht van de Universiteit Leiden heeft Raam op Rusland in 2019 een sociologisch onderzoek naar de Russische publieke opinie over Nederland opgezet en begeleid. De resultaten van dat kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek, dat grotendeels in het najaar van 2019 werd uitgevoerd door het onafhankelijke researchinstituut Levada Centrum in Moskou, zijn begin 2020 gepresenteerd tijdens een symposium in Den Haag. Zie ook onder 4a.

c) Menings- en beleidsvorming.

Regelmatig hebben medewerkers van RaamopRusland in 2019 hun kennis over en kijk op Rusland gedeeld, niet alleen met de redacties, lezers, luisteraars en kijkers van verschillende (massa)media maar ook met volksvertegenwoordigers, bestuurders en ambtenaren van de (rijks)overheid.

d) Website.

De website van RaamopRusland is het belangrijkste podium voor onze werkzaamheden gebleven. Sinds 2016 hebben we een grote schare auteurs uit binnen- en buitenland weten te interesseren een bijdrage te leveren. Die groep is in 2019 weer verder uitgedijd.

3. KWANTITATIEVE RESULTATEN WEBSITE EN PUBLIEKSBIJEENKOMSTEN.

De website van RaamopRusland heeft drie pijlers: dagelijkse actualiteiten, analyses van relevante gebeurtenissen en ontwikkelingen en discussiestukken over langer lopende processen. De redactie probeert via links zoveel mogelijk te verwijzen naar originele bronnen of artikelen. Via een wekelijkse nieuwsbrief en sociale media wordt het publiek op de hoogte gehouden van de nieuwe bijdragen.

Eind 2019 is de vormgeving van de website ingrijpend veranderd. Dit was nodig om de gebruikers, die de site niet lezen via een desktop-computer maar met een smartphone en tablet, beter te bedienen. Moon Tummers, die in 2016 ook had getekend voor het eerste ontwerp van de website, heeft deze restyling verzorgd. De resultaten zullen pas in 2020 zichtbaar worden.

In cijfers uitgedrukt zijn de tot nu toe bereikte resultaten van de website als volgt samen te vatten.

a) Productie website.

In vier jaar sinds de lancering eind april 2016 heeft Raam op Rusland via zijn eigen website een tekstcorpus van circa 1.000 artikelen opgebouwd. Geen van deze artikelen was eerder in een Nederland (massa)medium verschenen. In het verslagjaar 2019 verschenen ongeveer 240 unieke artikelen. Het best gelezen artikel in 2019 trok ruim 11.000 lezers.

Opvallend is dat artikelen een 'lang leven' leiden en het leesgedrag niet alleen wordt bepaald door actualiteit. Oude artikelen kunnen weer actueel worden. Dat illustreert het nut van onze dossiers.

b) Bereik website.

De website heeft zich in 2019 geconsolideerd. De site ontving over het hele jaar 150.000 unieke bezoekers die bijna 250.000 pagina's lazen. Dat is een stijging ten opzichte van het eerste volledige verslagjaar 2017 van bijna 40%. Van deze bezoekers gebruikt er ongeveer 90.000 voor het eerst de website. Twee vijfde (41%) van de gebruikers bereikt de website via een zoekmachine als Google, ongeveer evenveel (38%) bezoekers surfen direct of via de nieuwsbrief naar Raam op Rusland en bijna een vijfde (17%) wordt door sociale media als Facebook en Twitter op de website geattendeerd.

c) Publiek website.

De meeste gebruikers (64%) bezoeken de website omdat ze geïnteresseerd zijn in een van de dossiers. Een minderheid (16,3%) komt binnen via de homepage en een kleine groep (3,3%) is op zoek naar een specifieke auteur. De populairste dossiers zijn die over Oekraïne (9,2%), cultuur (8%), binnenlandse politiek (7,4%), geopolitiek (6,9%), economie (6%) en geschiedenis (5%). Actuele berichtgeving is voor 6,8% van de eerste bezoekers reden om naar de website te surfen.

De meeste gebruikers komen uit Nederland: in 2019 ruim de helft (54,7%). De website wordt ook goed bezocht door belangstellenden uit de Verenigde Staten (6,2%), België (6,1%), Verenigd Koninkrijk (4,5%), Rusland (4,1%), Duitsland (3,9%) en Oekraïne (1,5%).

Een groeiend aantal bezoekers volgt Raam op Rusland via een smartphone. De grootste groep gebruikt nog altijd een desktopcomputer (48%), maar wordt op de hielen gezeten door gebruikers van een smartphone (40%) en tabletgebruikers (10%).

Afgaande op onze volgers Facebook trekt Raam op Rusland meer mannen (61%) dan vrouwen (38%). De meeste fans zijn ouder dan 45 jaar (47%), gevolgd door de groep jongeren tot 34 jaar (36%). Het bereik via Facebook is niet identiek aan het bezoekersprofiel van de website. Driekwart van de volgers op Facebook komt uit Nederland, 10% uit België en circa 5% uit Rusland en Oekraïne. Nederlands is van 65% de primaire taal, Engels wordt gebruikt door 30% en Russisch door 6%.

d) Nieuwsbrief.

Belangstellenden kunnen zich abonneren op een wekelijks nieuwsbrief met nieuwe artikelen. In dit abonnee-tal zit een consequent stijgende lijn. Eind 2019 ontvingen ongeveer 2500 mensen deze e-nieuwsbrief. Dat is bijna een verdubbeling ten opzichte van 2017 en een kwart meer dan in 2018.

e) Russischtalige pagina's.

Een deel van de artikelen op de website is in zijn oorspronkelijke Russische variant beschikbaar. In 2019 is de presentatie van deze Russischtalige publicaties substantieel verbeterd. Zie ook 5c.

Sergei Guriev tijdens Oktober Lezing in De Rode Hoed.

f) Oktober Lezing

Onze derde Oktober Lezing stond in 2019 in het teken van de grensoverschrijdende effecten van zwart geld dat naar plekken wordt gesluisd waar het kan witgewassen. Onder de titel 'The price of bribe' sprak de Russische econoom Sergei Guriev, werkzaam aan de Franse universiteit *Sciences Po* in Parijs, over de corruptie in Rusland en de faciliterende rol die Nederland en andere Europese landen daarbij spelen. Co-referent was Europarlementariër Paul Tang.

Net als de vorige keren bood het hoofdstedelijke debatcentrum De Rode Hoed gastvrijheid voor deze derde Oktober Lezing. Met 450 bezoekers was de avond zo goed als uitverkocht.

De eerste twee Oktober Lezingen werden verzorgd door de Russische bestseller-auteur Boris Akoenin (filoloog/historicus) respectievelijk de Russische onderzoeksjournalist Andrej Soldatov (auteur van twee boeken over de FSB) en de Britse onderzoeker Eliot Higgins (Bellingcat). Ook deze lezingen waren met ongeveer 450 bezoekers uitverkocht.

Historica/journalist Kysia Hekster modereerde voorgaande jaren de lezingen met publieksdebat. In 2019 werd de Oktoberlezing van Sergej Guriev gemodereerd door Marike Stellinga, econoom en redacteur van NRC Handelsblad.

Enkele Nederlandse massamedia (NRC Handelsblad, Trouw en Follow the Money) hebben na zijn lezing interviews met Guriev gepubliceerd.

g) Overige publieksbijeenkomsten.

In samenwerking met de Universiteit Leiden en de studentenvereniging Basis heeft Raam op Rusland in juni 2019 op de Campus Den Haag een openbaar college van de voormalige Russische industrieel Michail Chodorkovski georganiseerd. Historica-journalist Kysia Hekster modereerde het college en de discussie met de zaal. De lezing werd bezocht door ruim 500 belangstellenden. De samenwerking met de facilitaire diensten van de universiteit verliep goed. Chodorkovski werd tijdens zijn verblijf in Nederland geïnterviewd door onder meer het Financieele Dagblad.

Kysia Hekster modereert Q&A met Michail Chodorkovski.

h) Activiteiten medewerkers extern.

Medewerkers van RaamopRusland leveren regelmatig bijdragen aan programma's van audiovisuele massamedia alsmede aan papieren en online media. Het gaat daarbij om onder meer Nieuwsuur (rtv), EénVandaag (rtv), Buitenhof (rtv), Met het Oog op Morgen (rtv), Bureau Buitenland (rtv), Argos (rtv), Nieuwsweekeind (rtv), OVT (rtv), BNR Nieuwsradio (rtv), Dit is de Dag (rtv), Nu.nl, NRC Handelsblad (dagblad), Trouw (dagblad), De Volkskrant (dagblad), De Groene Amsterdammer (weekblad) en De Morgen (dagblad).

Daarnaast worden medewerkers van RaamopRusland regelmatig gevraagd voor lezingen, gastlessen en colleges voor scholen, universiteiten, lees- en studieclubs, debatcentra, filmvoorstellingen of reisgezelschappen. Denk aan bijeenkomsten van sociëteiten en discussiegroepen, Hovo-cursussen, studiereizen en andere presentaties of aan hulp bij werkstukken van middelbare scholieren. In 2019 zag de publieke 'performance' van de driekoppige kerngroep van RaamopRusland er per saldo zo uit. Radio: ± 20. Televisie: ± 4. Kranten: ± 30. Lezingen en/of colleges: ± 16. Briefings voor ministeries of parlement: 5.

ij) Internationale contacten.

In 2019 waren Hella Rottenberg, Hubert Smeets en Laura Starink wederom meermaals voor werkbezoeken in Moskou, en Sint-Petersburg: voor eigen onderzoek en het onderhouden van contacten, maar tevens voor kennismaking met auteurs, het maken van afspraken over samenwerking en bevordering van de naamsbekendheid van RaamopRusland.

Ook buiten Rusland werken we samen met instellingen die vergelijkbare doelstellingen hebben.

Raam op Rusland kan putten uit het onderzoeksmateriaal van het Poolse instituut Centre for Eastern Studies (OSW) in Warschau en het Carnegie Center Moscow.

We onderhouden tevens contacten met het nieuwe Zentrum für Osteuropa- und internationale Studien (ZOIS) in Berlijn, dat ongeveer gelijktijdig met ons is opgericht, de Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik (DGAP), het Institute of International Relations (IIR) in Praag, en het Centrum voor Russische Studies in Leuven.

Voorts hebben we afspraken voor uitwisseling van artikelen met de Russische nieuwssite *Republic*, de Engelstalige site *The Moscow Times*, het Russisch/Engelstalige persagentschap *Meduza* en de relatief jonge tweetalige podia *Riddle* en *The Bell*. We kunnen ook gebruik maken van de artikelen van think tanks als *Russia in Global Affairs* en *Eurasianet*.

4. PARTNERS.

De belangrijkste partner van RaamopRusland is de Universiteit Leiden. Daarnaast onderhouden we ook goede contacten met andere (academische) instellingen in Nederland.

**Universiteit
Leiden**

a) Universiteit van Leiden.

De alliantie met het Department of Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden heeft in 2019 tot de volgende activiteiten geleid.

- Scriptieplatform op website Raam op Rusland.
- Actuele artikelen van studenten voor de website van Raam op Rusland.
- Publicatie van artikelen van verschillende medewerkers van Universiteit van Leiden.
- Organisatie van lezingen van Bob Deen (OVSE) en Tony van der Togt (Clingendael en Buitenlandse Zaken) voor studenten en medewerkers van Universiteit Leiden.

- Lezingen van medewerkers RaamopRusland over actuele ontwikkelingen in Rusland en uitwisseling van ervaringen met werken in Rusland.
- Werkcolleges over journalistiek gebruik van Russische bronnen voor nieuwsgaring.
- Gastcollege voor reeks History of Russia and Eurasia van Henk Kern en Hans Wilbrink.
- Lezing voor studenten van Universiteit Leiden ter voorbereiding studiereis naar Rusland.
- Lezing en Q&A van Michail Chodorkovski, voorheen CEO van oliebedrijf Yukos en Poetins beroemdste politieke gevangene, in samenwerking met studievereniging BAIS in juni 2019. Circa 500 belangstellenden in de grote collegezaal aan de Wijnhaven/Campus The Hague. Zie ook 3g.
- Begeleiding van vijf Nederlandse en Oekraïense stagiaires. Mede-bekostigen en begeleiden van reis naar Oekraïne van stagiair met als doel onderzoek te verrichten voor RaamopRusland.
- Voorbereidingen voor wetenschappelijke conferentie over het Ruslandbeeld in Nederland en het Nederlandbeeld in Rusland. Begeleiding van daaraan gekoppeld opinieonderzoek van het gerenommeerde Moskouse Levada Center over het Nederlandbeeld onder Russen. Zie ook 2b.

b) Universiteit van Amsterdam.

Hubert Smeets was jurylid voor de scriptieprijs van het Nederlands Instituut in Sint-Petersburg. De Universiteit van Amsterdam is penvoerder voor het NISPB.

c) Wilhelmina E. Jansenfonds.

Ook in 2019 was het Wilhelmina E. Jansenfonds onze belangrijkste partner voor de jaarlijkse Oktober Lezing. Het fonds, dat de culturele relaties tussen Nederland en Rusland wil bevorderen, heeft toegezegd de organisatie van de Oktober Lezing voor drie jaar te financieren.

d) Andere partners.

Naast de Universiteit Leiden / Russian and Eurasian Studies werkt RaamopRusland ook nauw samen met cultureel debatcentrum De Rode Hoed in Amsterdam.

5. ORGANISATIE.

a) Bestuur.

Het bestuur van de stichting RaamopRusland bestond in 2019 uit vijf leden.

- Voorzitter: Lo Casteleijn (Senior Visiting Research Fellow van Instituut Clingendael);
- Secretaris: Menno Hurenkamp (wetenschappelijk medewerker Universiteit van Amsterdam);
- Penningmeester: Jan Dirk Waiboer (bedrijfskundige, voormalig consultant in Rusland);
- Leden: Lily Sprangers (manager van het LeidenAsiaCentre aan de Universiteit Leiden) en Bob Deen (tot eind 2019 afdelingshoofd Oost-Europa, de Kaukasus en Centraal-Azië bij de Hoge Commissaris in zake de Nationale Minderheden der OVSE).

Secretaris Menno Hurenkamp is eind 2019 uit het bestuur getreden en (nog) niet vervangen. Zijn secretariële taak wordt waargenomen door Jan Dirk Waiboer.

b) Raad van Advies.

RaamopRusland laat zich bijstaan door een Raad van Advies, die het platform helpt bij de bestuurlijke en academische verankering en het vinden van een bredere financiële basis voor de stichting.

De adviesraad bestond in 2019 uit: Nanci Adler (Directeur Holocaust- en Genocidestudies); Max Bader (Docent Universiteit Leiden); Dick Berlijn (voormalig Commandant der Strijdkrachten); Harry van den Bergh (voormalig lid van de Tweede Kamer); Nienke de Deugd (Universitair Docent Rijksuniversiteit Groningen); Lucia van Geuns (energiespecialist bij TNO); Jessica Gorter (zelfstandig documentairemaakster); Victor Halberstadt (emeritus hoogleraar economie Universiteit Leiden); Adriaan Jacobovits de Szeged (voormalig diplomaat); Michail Kemper (hoogleraar Oost-Europa Studies aan Universiteit van Amsterdam); Ben Knapen (oud-journalist, lid van de Eerste Kamer); Marcel Kurpershoek (voormalig diplomaat); Geert Mak (historicus en schrijver); Jacques Schraven (voormalig commissaris Tata Steel en ex-voorzitter VNO-NCW); Lien Verpoest (docent Slavistiek en Oost-Europakunde aan de Katholieke Universiteit Leuven).

Harry van den Bergh is tot ons verdriet in het voorjaar van 2020 overleden.

c) Kerngroep.

RaamopRusland beschikt over eigen werkruimte bij de opleiding Russian and Eurasian Studies van de Universiteit Leiden aan het P.N. van Eyckhof 2 te Leiden. De organisatie is aldus samen te vatten.

○ *Dagelijkse gang van zaken.*

De dagelijkse werkzaamheden worden verricht door een kerngroep.

Hella Rottenberg en Laura Starink (beiden journalisten en slavisten) zijn primair verantwoordelijk voor de (eind)redactie van de website. Wabke Waaijer (slaviste), die in Moskou woont en werkt, neemt zowel research als eindredactie voor haar rekening. Hubert Smeets (historicus en journalist) is eindverantwoordelijk voor alle werkzaamheden van de stichting.

○ *Projecten.*

Het meerjarenproject ter verkenning van de civil society in Rusland wordt gecoördineerd door Menno Hurenkamp (politicoloog). Hij is daarom eind 2019 uit het bestuur getreden.

○ *Arbeidsvoorwaarden.*

De medewerkers uit de kerngroep doen hun werk als zzp'er. Ze hebben daartoe, conform een modelcontract van de Belastingdienst, een 'overeenkomst van opdracht' met de stichting gesloten. Ze rekenen een bescheiden uurtarief en factureren momenteel van 8 tot maximaal 16 uur per week.

- *Stagiaires.*

Nu RaamopRusland een eigen kantoor heeft, heeft het ook de ruimte om stagiaires te laten werken en te begeleiden. Het eerste halfjaar van 2019 liep Chris Colijn, masterstudent Russian and Eurasian Studies in Leiden, stage bij de kerngroep van Raam op Rusland. Het tweede halfjaar was Tijs van de Vijver, eveneens masterstudent Russian and Eurasian Studies in Leiden, stagiair bij Raam op Rusland. Sinds najaar 2019 loopt ook Peter Lawerman stage bij Raam op Rusland. Als tolk/vertaler in opleiding verzorgt hij onder begeleiding vertalingen van Russische teksten voor de site.

- *Medewerkers en vrijwilligers.*

Regelmatig melden zich vrijwilligers aan. Ook voor hen hebben we nu dankzij Universiteit Leiden meer mogelijkheden beschikbaar. In 2019 heeft Sjoerd Blankevoort, alumnus van de opleiding Russian and Eurasian Studies in Leiden, gewerkt aan de verbetering van de vindbaarheid van de site voor potentiële gebruikers.

Kadetten in Astrachan. Foto Oleg Klimov.

d) Financiële administratie.

De jaarrekening over 2019 werd wederom gecontroleerd door T. Nooij van Finif te Amsterdam. De stichting RaamopRusland hanteert bij haar financiële beleid de volgende uitgangspunten.

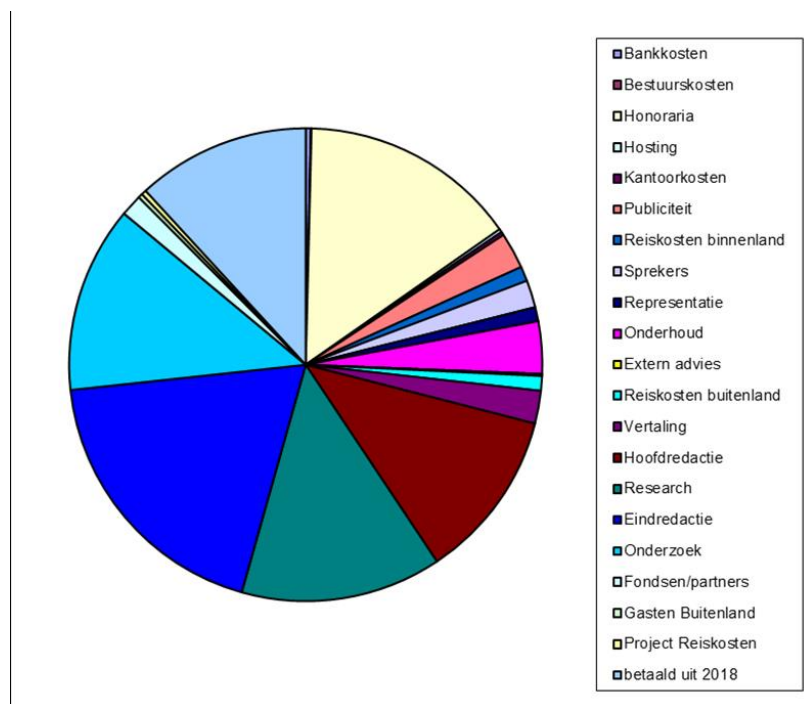
- De procuratiebevoegdheid van de coördinator is beperkt tot maximaal € 500. Voor uitgaven van meer dan € 500 is een bestuursbesluit noodzakelijk.
- Bij betalingen aan medewerkers met een zzp-overeenkomst met RaamopRusland geldt een scheiding tussen declaratie van geleverde diensten en uitvoering van de betaling ervan. Alle declaraties moeten worden goedgekeurd door de penningmeester, die bij deze ook nog extra kan laten fiatteren door de voorzitter. De penningmeester draagt zorg voor de betaling.
- Bij alle andere betalingen aan derden geldt het 'vier ogenprincipe', zowel bij de controle op de aard van geleverde als de afgenomen diensten of artikelen.
- Honoraria voor artikelen en andere bijdragen door externe auteurs geschiedt zoveel mogelijk conform vaste tarieven.
- Betalingen geschieden op basis van facturen, per email overeengekomen opdrachten of daadwerkelijk afgeronde publicaties.
- We werken niet samen met auteurs of andere dienstverleners die we niet persoonlijk kennen.
- Buitenlandse auteurs worden betaald via een overboeking naar hun eigen bankrekening, indien mogelijk na verificatie van hun persoonsgegevens, conform het risicobeleid van Triodos Bank.
- Betalingen via derden-rekeningen zijn niet toegestaan.
- RaamopRusland zal voldoen aan de nieuwe wetgeving inzake de registratie van UBO's.

6. FINANCIËEL RESULTAAT 2019.

a) Financiële basis.

De volgende partners en donateurs hebben RaamopRusland in 2019 financieel gesteund.

- Ministerie van Buitenlandse Zaken. Over 2019 keerde het departement bij wijze van nacalculatie nog € 7.168 uit. De totale startsubsidie over drie jaar is per saldo opgelopen tot € 264.517.
- Het departement heeft in 2019 een aparte subsidie toegekend ter grootte van € 57.000. Dit geld is bestemd voor het project 'civil society' (zie 2b) dat in 2020 ter hand is genomen en daarom als reserve op de balans over 2019 is opgenomen en niet in de resultatenrekening over 2019.
- Voormalige Stichting Rusland Bulletin. De reserve van haar tweevoudige gift van € 212.500 uit 2017 en 2018 is afgelopen jaar voor een bedrag van € 61.831 ingezet ten behoeve van de exploitatiekosten van Raam op Rusland en daarmee gedaald tot € 128.169.
- Russian and Eurasian Studies / Universiteit Leiden. Fysieke werkruimte, communicatiemiddelen en andere faciliteiten worden kosteloos aan ons ter beschikking gesteld. Voor specifieke opdrachten en samenwerkingsprojecten heeft Raam op Rusland in totaal € 23.751 kunnen factureren aan de Leidse universiteit.
- Wilhelmina E. Jansenfond: een projectsubsidie van € 5.000 voor de Oktober Lezing met uitzicht op een nieuwe projectsubsidie van maximaal € 16.000.
- Donateurs: giften van € 10 tot € 150 die per saldo optelden tot € € 5.414 per ultimo 2019.

b) Resultaat 2019.

De kosten van onze werkzaamheden zijn in 2019 stabiel gebleven. De stichting RaamopRusland heeft in het kalenderjaar circa € 103.000 uitgegeven. Deze uitgaven zijn gedekt door directe inkomsten in 2019 van ongeveer € 42.000 en een onttrekking van bijna € 62.000 aan de hiertoe bestemde reserve. (zie ook 6a). Per saldo is het resultaat over 2019 uitgekomen op nul.

Het grootste deel van de uitgaven is bestemd geweest voor inhoudelijke bijdragen. Circa 50 procent wordt besteed aan research en redactie. Bijna 20 procent wordt uitgegeven aan artikelen van veelal buitenlandse freelance auteurs. De bureaunkosten nemen slechts 1 procent in beslag.

7. TOEKOMSTPERSPECTIEF.

Blijkens haar Ruslandbrief van 23 december 2019 is de Nederlandse regering voornemens om een nieuw Oost-Europa Platform te faciliteren en te financieren. Raam op Rusland ziet voor zichzelf een rol weggelegd bij dit platform. Raam op Rusland heeft begin 2020 het initiatief genomen om met enkele andere partners een gezamenlijk plan te ontwikkelen. Dat initiatief is goed ontvangen, maar tijdens de afronding van dit jaarverslag waren er nog geen concrete resultaten te melden.

8. TOT SLOT.

Rusland bevindt zich in de vierde ambtstermijn van president Poetin. Door een wijziging van de grondwet en een nieuwe interpretatie van de termijnen hoeft dit niet de laatste termijn van het staatshoofd te zijn. Maar dat wil niet zeggen dat de maatschappelijke verhoudingen nu zo goed als vastliggen. Omdat Rusland intussen ook is getroffen door het corona-virus en de gevolgen van deze pandemie voor de mondiale economie ook in Rusland zullen gevoeld zullen worden, zijn alle voorspellingen over de nabije toekomst medio 2020 vrij zinloos geworden.

Vast staat niettemin wel dat ook in Rusland de stabiliteit niet langer vanzelfsprekend is. Europa en Nederland zullen zich daarop moeten voorbereiden. Permanente belangstelling en analytische kennis van Rusland zijn daarom geboden, ook in ons eigen nationale belang.

Bestuur en medewerkers van RaamopRusland
Amsterdam/Leiden, 3 mei 2020.

